

EVANKELISLUTERILAISEN USKONNON KOE 29.9.2017

HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Tutkintoaineen sensorikokous on hyväksynyt seuraavat hyvän vastauksen piirteet.

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on tukea opiskelijan uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen muodostumista. Evankelisluterilaisessa uskonnonopetuksessa perehdytään luterilaisuuteen ja muihin kristinuskon muotoihin, muihin uskontoihin sekä uskontoon ja uskonottomuuteen ilmiöinä. Uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Uskonnon kokeessa on yhdeksän tehtävää, joista kokelaan tulee vastata viiteen. Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi tehtävää. Kustakin tehtävästä saa 0–20 pistettä. Osassa II on kolme tehtävää, joista saa 0–30 pistettä kustakin. Osan I tehtävistä voi vastata kolmeen, neljään tai viiteen ja osan II tehtävistä korkeintaan kahteen. Kokelas ei voi saavuttaa kokeen maksimipistemäärää (120), jos hän ei vastaa kahteen osan II tehtävään.

Koe sisältää luonteeltaan ja vaatimustasoltaan erilaisia tehtäviä. Osa tehtävistä edellyttää tiivistä ja lyhyttä vastaamista, osa puolestaan laajojen aihepiirien hallintaa ja esseemuotoista vastausta. Tehtävät voivat sisältää aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja. Aineistojen tietoja tulee käyttää, soveltaa ja arvioida asianmukaisesti. Pääsääntöisesti vastauksessa tulee viitata aineistoihin. Tehtäviin voi sisältyä merkkimäärärajoituksia, jolloin kyse on vastauksen enimmäispituudesta. Siten merkkimäärän alittaminen ei alenna arvosanaa, mikäli vastauksen asiasisältö on riittävä ja ilmaisu selkeää. Huomattava merkkimäärän ylittäminen alentaa vastauksen arvosanaa.

Uskonnon kokeessa arvioidaan kokelaan tiedollista osaamista, tiedon käsittelyä ja vastauksen esitystapaa. Tiedollisen osaamisen osalta arvioidaan kokelaan uskonnon oppimäärän asiasisällön tuntemusta sekä keskeisten uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien käsitteiden asianmukaista ja täsmällistä käyttöä. Lisäksi arvioidaan sitä, miten vastauksen sisältö vastaa tehtävänantoa ja miten onnistuneesti vastaus on rajattu. Kaikkien tehtävien osalta arvioinnin lähtökohtana on se, että vastausten tulee noudattaa tehtävänantoa. Mikäli tehtävässä edellytetään esimerkiksi vertailua, tätä korostetaan myös arvioinnissa. Tietosisältöjen suuri määrä ei ole ansio, mikäli tiedot ovat tehtävänannon kannalta epäolennaisia. Asiavirheet ja käsitteiden virheellinen käyttö alentavat vastauksen arvoa.

Tiedon käsittelyn osalta arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa maailmankatsomuksia koskevaa tietoa. Huomiota kiinnitetään esitettyjen näkökohtien va-

kuuttavuuteen, perusteluihin ja asioiden problematisointiin. Onnistunut vastaus ilmentää uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien tietojen itsenäistä hallintaa, taitoa kehittää tietoa aiemmin omaksuttujen tietojen pohjalta sekä arvioida asioita analyttisesti monista eri näkökulmista. Lisäksi asiasisällöt, perustellut kannanotot ja mielipiteet on erotettu selkeästi toisistaan.

Esitystavan osalta arvioidaan vastauksen johdonmukaisuutta, eheyttä ja tyyllillistä sujuvuutta. Vastauksessa arvostetaan sujuvaa ja huoliteltua suomenkielistä asiatekstiä. Samojen asioiden toistaminen sekä epäselvä tai sekava ilmaisutapa alentavat vastauksen arvoa.

Tiedollisen osaamisen tarkemmat kriteerit esitetään kunkin tehtävän kohdalla erikseen. Hyvän vastauksen piirteissä kuvataan kaksi erillistä arvioinnin kiintopistettä: hyvä vastaus, jolla tarkoitetaan pistemäärästä noin 50:tä prosenttia sekä kiitettävä vastaus, jolla tarkoitetaan pistemäärästä noin 80:tä prosenttia. Moniosaisten tehtävien pisteet määritetään osakohtaisesti, ellei tehtävässä ole erikseen muuta mainittu. Mikäli tehtävä koostuu tavanomaista useammista osioista, pisteytyksestä annetaan erilliset ohjeet. Laajoissa esseetehtävissä hyvän vastauksen piirteet ovat aina vain suuntaa-antavia. Ne sisältävät lähinnä lukiokursseihin liittyviä keskeisiä näkökohtia, mutta niiden lisäksi kokelaiden vastaukset voivat sisältää muita olennaisia seikkoja.

Yleisesti ottaen tiedollisen osaamisen ääripäitä ovat vastaukset, jotka eivät sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä, ja vastaukset, jotka osoittavat aihealueen erinomaista hallintaa. Viimeksi mainituille tunnusomaista on esimerkiksi, että käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä. Näiden ääripäiden väliin sijoittuu niin kutsuttu hyvä vastaus, joka sisältää joitakin aihealueen kannalta olennaisia asioita ja jossa käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Tällainen vastaus voi kuitenkin sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä.

Tyypillisesti tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely ja esitystapa kytkeytyvät vastauksissa toisiinsa, sillä aihekokonaisuuden kannalta olennaisten tietojen hahmottaminen, asianmukaisten käsitteiden käyttö, argumentaation johdonmukaisuus ja tyyllinen sujuvuus liittyvät yhteen. Alla esitetään erityisesti tiedon käsittelyä ja esitystapaa koskevat yleiset, suuntaa-antavat kuvaukset, jotka havainnollistavat arviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Heikoimmat vastaukset ovat tyyliiltään sekavia ja rakenteeltaan jäsentymättömiä sekä vastaavat tehtävänantoa vain osittain tai eivät lainkaan. Tällaisissa vastauksissa tehtävän aineisto ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi. Pistemäärältään tällaiset vastaukset jäävät tyypillisesti alle neljäsosaan kokonaispistemäärästä.

Alle puoleen kokonaispistemäärästä jäävät myös sellaiset vastaukset, joissa on esitetty yksi tai useampia aihealueen kannalta olennaisia asioita ja käsitteitä, mutta jotka ovat rakenteeltaan jäsentymättömiä ja tyyliiltään sekavia. Tällaisiin vastauksiin voi sisältyä myös toistoa, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.

Hyvä vastaus merkitsee arvioinnissa noin puolta kokonaispistemäärästä. Tällainen vastaus vastaa pääosin tehtävänantoa, ja siinä esitetään useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävään kuuluvaa aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksessa on nähtävissä pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen. Vastaus voi kuitenkin olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen, ja perustelut voivat olla pintapuolisia.

Kiitettävä vastaus vastaa noin 80:tä prosenttia kokonaispistemäärästä. Tällaisessa vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on onnistuttu liittämään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu. Vastauksessa esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia, ja tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.

Kaikkein korkeimpiin pistemääriin yltäville vastauksille on edellä mainittujen asioiden lisäksi tyypillistä, että niistä ilmenee aihealueen syvälinen ymmärtäminen ja kyky liittää asiat laajempiin yhteyksiin. Tehtävään sisältyviä aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Vastaukset ovat perusteluiltaan vakuuttavia ja kokonaisuutena hyvin argumentoituja. Ne voivat sisältää myös kekseliäitä ja yllättäviäkin näkökulmia sekä avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin.

Uskonnon digitaalisen ylioppilaskokeen arviointi

Pistemäärät	alle 25 %	25–50 %	50 % hyvä vastaus	80 % kiitettävä vastaus	yli 80 %
Tiedollinen osaaminen: arvioidaan opsin asiasisällön tuntemusta, käsitteiden asianmukaisista ja täsmällistä käyttöä, sisällön ja tehtävänannon vastaavuutta sekä vastauksen rajausta	sisältää hyvin vähän tai ei lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä	esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite	sisältää useita aihealueen kannalta olennaisia asioita, käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista; vastaus voi sisältää myös yksittäisiä asiasivirheitä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä)	osoittaa aihealueen kiitettävää hallintaa; käsitteitä on käytetty asianmukaisesti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä)	osoittaa aihealueen syvällistä ymmärtämistä ja kykyä liittää asiat laajempiin yhteyksiin
Tiedon käsittely ja esitystapa: arvioidaan kokeeseen taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa tietoa; esitystapaa arvioidaan vastauksen johdonmukaisuuden, eheyden ja tyyllillisen sujuvuuden näkökulmista	tyylliltään sekava ja rakenteeltaan jäsentymätön; vastaa tehtävänantoon vain osittain tai ei lainkaan; tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi	rakenteeltaan jäsentymätön ja tyylliltään sekava; voi sisältää toistoja, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta	vastaa pääosin tehtävänantoa; esitetty useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia; tehtävän aineistoa on hyödynnetty joiltain osin ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä; pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen; voi olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen; perustelut voivat olla pintapuolisia	useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on liitetty johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi; vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu; esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia; tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti	tehtävän aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen; perustelut ovat vakuuttavia ja hyvin argumentoituja; voi sisältää kekseliäitäkin näkökulmia ja avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin

Osa I

1. Väittämiä uskonnon tutkimuksesta ja Lähi-idän uskonnoista (20 p.)

Uskonnon tutkimus

- 1.1. oikein
- 1.2. väärin
- 1.3. väärin
- 1.4. väärin

Lähi-idän uskonnot

- 1.5. väärin
- 1.6. oikein
- 1.7. väärin
- 1.8. oikein

Raamattu

- 1.9. oikein
- 1.10. väärin
- 1.11. oikein
- 1.12. oikein

Koraani

- 1.13. väärin
- 1.14. oikein
- 1.15. väärin
- 1.16. oikein

Kristilliset kirkot

- 1.17. oikein
- 1.18. väärin
- 1.19. väärin
- 1.20. väärin/oikein

2. Uskontoon liittyvä paikka ja rituaali (20 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

2.1.

Video liittyy islamiin. Kyseessä on Mekassa sijaitseva Kaaban temppeli ja sitä ympäröivä temppelialue. Rituaalissa on kyse Mekkaan kohdistuvasta pyhiinvaelluksesta, joka suoritetaan kerran vuodessa pyhiinvaelluskuukauden aikaan. Tämä pyhiinvaellus on yksi viidestä muslimin velvollisuudesta, ja se tulisi suorittaa vähintään kerran elämässä, jos mahdollista.

Videolla muslimit kiertävät Kaaban temppeliä osana pyhiinvaellukseen kuuluvia rituaaleja. Videon liittämistä oikeaan uskontoon saa 2 pistettä. Rituaalin tunnistamisesta pyhiinvaellukseksi Mekkaan tai Kaaban temppelialueelle saa 3 pistettä. Ohjepituuden ylittäminen yli 100 merkillä alentaa pistemäärää kahdella pisteellä.

2.2.

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten kokelas jäsentää ja kuinka monipuolisesti hän esittelee Mekan tai Kaaban temppelialueen erilaisia historiallisia, opillisia ja rituaalisia merkityksiä islamissa.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas esittelee vähintään kolme seuraavista seikoista, jotka liittyvät Mekan ja Kaaban temppelialueen historialliseen, opilliseen tai rituaaliseen merkitykseen islamissa:

- Kaaba on kuutionmuotoinen rakennus, jota peittää nykyään musta kangas. Kaaban temppelialue on ollut rituaalikäytössä jo ennen islamin syntyä. Muhammadin nuoruudessa alue oli polyteistinen kulttipaikka, jossa muun muassa uhrattiin eläimiä.
- Islamin opin mukaan Kaaban temppelin on rakentanut Ibrahim poikansa Ismaelin kanssa. Alun perin paikalla olleen temppelin rakentajana pidetään profeetta Adamia.
- Islamin opin mukaan pyhiinvaellus Mekkaan on yksi islamin viidestä peruspilarista ja jokaisen muslimin velvollisuus ainakin kerran elämässä. Tästä velvollisuudesta ovat kuitenkin vapautettuja ne, joille matka Mekkaan on esimerkiksi terveydellisistä tai taloudellisista syistä mahdoton.
- Islamin opin mukaan muslimin velvollisuuksiin kuuluva pyhiinvaellus suoritetaan pyhiinvaelluskuukauden aikana ja siihen kuuluvat Koraanin ja perimätiedon määräämät rituaalit, joista osa sijoittuu Kaaban temppelialueelle ja osa sen lähialueille. Alueelle voidaan tehdä ns. pienempiä pyhiinvaelluksia myös muina aikoina.
- Profeetta Muhammad teki kannattajineen pyhiinvaelluksen Mekkaan ja Kaaban temppelialueelle vuonna 629; perimätieto Muhammadin suorittamista rituaaleista näkyy edelleen pyhiinvaelluksen yhteydessä suoritetuissa rituaaleissa.
- Pyhiinvaeltajat pukeutuvat yksinkertaisiin valkoisiin asuihin. Samanlainen pukeutuminen korostaa ihmisten samanarvoisuutta.
- Pyhiinvaelluskuukauden aikana Mekassa vieraillee vuosittain noin pari miljoonaa pyhiinvaeltajaa. Tulijoita olisi enemmänkin, mutta määrää on jouduttu rajoittamaan turvallisuussyistä.
- Pyhiinvaelluskuukauden päättää uhrijuhla id al-adha, jolloin muistellaan sitä, miten Ibrahim oli valmis uhraamaan poikansa Ismaelin. Muslimit viettävät juhlaa kaikkialla maailmassa.
- Kaaba liittyy myös muslimien rituaaliseen rukoukseen: muslimit suorittavat velvollisuuksiinsa kuuluvat viisi päivittäistä rukousta kääntyneinä kohti Mekassa sijaitsevaa Kaaba, joka on tässä mielessä islamilaisen maailman keskipiste.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas esittelee monipuolisesti Mekan tai Kaaban temp-

pelialueen historiallista, opillista ja rituaalista merkitystä islamissa ja mainitsee vähintään viisi edellä mainituista seikoista. Kiitettävässä vastauksessa otetaan jollakin tavalla huomioon kaikki kolme tehtävässä mainittua ulottuvuutta, joskin osa näkökohdista voidaan perustellusti liittää useampaan kuin yhteen ulottuvuuteen.

3. Raamatun tieteellinen tutkimus (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti, selkeästi ja ymmärrettävästi kokelas esittelee tieteellisen raamatuntutkimuksen päämääriä ja menetelmiä. Tehtävänanto on kaksiosainen.

Kysymykseen, miksi Raamattua tutkitaan tieteellisesti, on mahdollista vastata monin eri tavoin. Raamatun tutkimusta on motivoinut muun muassa se, että Raamattu on kristittyjen pyhä kirja ja sillä on ollut merkittävä vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri aikoina. Raamatun tutkimuksen tavoitteisiin kuuluu pyrkimys ymmärtää, mitä teksti on syntyänsä lukijoille merkinnyt. Raamatuntutkimuksen tavoitteena on saada tietoa Raamatun kirjojen synnystä ja sisällöstä tieteellisiä menetelmiä käyttäen. Tutkimus kohdistuu niin muinaisiin käsikirjoituksiin kuin Raamatun syntyajan historiaan ja kulttuuriin. Myös Raamatun tekstien tulkinta ja vaikutushistoria ovat tutkimuksen kohteena. Kokelas voi lähestyä kysymystä siitä, miksi Raamattua tutkitaan tieteellisesti, myös esimerkiksi yleisten tieteen päämäärien tai eksegeetiikan historian näkökulmasta. Raamatun tutkimus palvelee sen käännytyötä.

Eksegeetiikan perinteisiä tutkimusmenetelmiä ovat niin kutsutut historiallis-kriittiset menetelmät, jotka keskittyvät Raamatun tekstien tutkimiseen (esimerkiksi tekstikritiikki). Tutkimuksessa hyödynnetään kuitenkin jatkuvasti myös menetelmiä muilta tieteenaloilta, kuten arkeologiasta, sosiaalitieteistä ja kirjallisuustieteestä. Raamattua tutkitaan esimerkiksi seuraavin menetelmin:

- Vertaillaan Raamatun tekstien alkukielisiä käsikirjoituksia ja niissä esiintyviä erilaisia tekstimuotoja.
- Tarkastellaan tekstin yhtenäisyyttä.
- Tarkastellaan, millaisista pienemmistä osista teksti on koostettu.
- Tutkitaan, mitkä Raamatun tekstit viittaavat toisiinsa.
- Analysoidaan sanojen merkityksiä ja esimerkiksi runouden rakennetta.
- Tutkitaan muita historiallisia tekstejä, esineitä ja paikkoja, ja verrataan niistä saatua tietoa Raamatun teksteihin ja niiden sisältöön.
- Vertaillaan Raamatun tekstejä ja myöhemmin kirjoitettuja tekstejä, kuvia tai mediasisältöjä, jotta selviäisi, miten Raamatun tekstejä on tulkittu myöhemmin.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osaa kuvailla vähintään kahta raamatuntutkimuksen tavoitetta. Lisäksi kokelas kuvaa pintapuolisesti vähintään kahta raamatuntutkimuksen menetelmää. Kokelas hahmottaa tieteellisen tutkimuksen ja muun Raamatun lukemisen eron.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas kuvaa monipuolisesti sekä tieteellisen raamatuntutkimuksen päämääriä että keinoja. Kokelas osaa käyttää tieteenalan sanastoa asianmukaisesti. Ansiona pidetään sitä, jos kokelas suhteuttaa Raamatun tieteellistä tutkimusta muihin Raamatun luku- ja käyttötapoihin.

4. Yksilön ja yhteisön etu (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan kokelaan kykyä kehittää tehtävänantoa vastaava esimerkki ja soveltaa siihen kristillisen etiikan periaatteita.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas tunnistaa jonkin tehtävän kannalta mielekkään eettisen ristiriitatilanteen (esim. sananvapaus, oikeus ajaa autolla niin nopeasti kuin haluaa, oikeus omistaa ase, oikeus aborttiin, verojen maksaminen), luonnehtii kristillistä etiikkaa mainiten vähintään kaksi kristillistä eettistä periaatetta (esim. luonnollinen moraalilaki, järki, omantunto, rakkauden kaksoiskäsky, kultainen sääntö, kymmenen käskyä, Raamatun kertomukset) sekä tarkastelee ristiriitaa näistä käsin.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) edellä mainittuja sisältöjä käsitellään laajemmin ja syvällisemmin. Kokelas tarkastelee relevanttia ristiriitatilannetta monipuolisesti, luonnehtii kristillistä etiikkaa laajemmin mainiten useita kristillisiä eettisiä periaatteita ja lähtökohtia sekä analysoi ristiriitaa syvällisesti. Erityisansioina pidetään yksilöetiikan ja yhteisöetiikan erottamista ja kirkkokuntien välisten erojen kuvaamista etiikan tulkinnassa (esim. luterilaisilla korostuu jokaisen yksilön oma moraaliharkinta, katolilaisilla paavi ja opetusvirka, ortodokseilla kirkkoisien esimerkki). Ansiokkaassa vastauksessa kokelas ottaa huomioon, että asiat eivät välttämättä ole mustavalkoisia, vaan näennäinen haitta voi toisesta näkökulmasta tarkasteltuna olla myös etu. Ansiona voidaan pitää myös kysymyksen pohdintaa yhteiskuntafilosofista käsitteistöä hyväksikäyttäen.

5. Kristinuskon pyhä toimitus (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan oppilaan kykyä tunnistaa ehtoolliseen liittyvää kuvakieltä ja symboliikkaa sekä eritellä ja vertailla eri kirkkokuntien ehtoolliskäsityksiä.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas nimeää kysytyn pyhän toimituksen ehtoolliseksi ja esittää siitä yleisen kuvauksen (esim. miksi ja missä yhteydessä sitä vietetään). Kokelas esittelee ja vertailee vähintään kahden kirkkokunnan tai kristillisen yhteisön käsityksiä ehtoollisesta (esim. katolinen, ortodoksinen, luterilainen tai reformoitu ehtoolliskäsitys) tarkastellen sekä niiden eroja että yhtäläisyyksiä (esim. ehtoollisenviettotavat, käsitys ehtoollisen merkityksestä sekä ehtoollisaineista ja niiden muuttumisesta). Ehtoollisen merkitystä ja ehtoollisaineiden muuttumista tarkasteltaessa tärkeintä on ymmärtää eri käsitysten väliset erot – käsitysten vierasperäisiä käsitteitä ei edellytetä.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas kuvaa ehtoollista useasta näkökulmasta sekä esittelee ja vertailee vähintään kolmen kirkkokunnan ehtoolliskäsityksiä tarkastellen sekä niiden eroja että yhtäläisyyksiä. Vaihtoehtoisesti kiitettävässäkin vastauksessa voi keskittyä vain kahden kirkkokunnan käsitysten vertailuun, mutta silloin vertailun tulee olla poikkeuksellisen syvällistä. Tässäkin tapauksessa kokelaan tulee kuitenkin osoittaa tietävänsä, että erilaisia käsityksiä ehtoollisesta on enemmän kuin kaksi. Kiitettävässä vastauksessa tulee hyvin esiin se, että ehtoolliseen liittyy sekä oppiin että käytäntöön liittyviä asioita. Erityisen ansiokasta on, jos kokelas vastauksessaan pohtii ehtoollisen luonnetta kristittyjä yhdistävänä ja erottavana asiana tai ekumeenisen liikkeen pyrkimyksiä ehtoollisyhteyden avaamiseksi. Ansiona pidetään esimerkiksi Porvoon julistuksen tarkastelua.

Kokelas voi pohtia ehtoolliskäsityksiä myös suhteessa Salvador Dalin teokseen, mutta sitä ei edellytetä korkeimmissakaan pisteissä. Oivaltavia huomioita teoksesta pidetään kuitenkin ansiona.

6. Kaksi merkittävää paavia (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan kokelaan historiantuntemusta ja tietoa katolisesta kirkosta. Arvioinnin kohteena ovat myös vastauksessa esitetyt perustelut sekä kokelaan kyky eritellä paavien vaikutusta kirkon sisällä ja laajemmin yhteiskunnassa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas esittelee kaksi katolisessa kirkossa paavina toiminutta henkilöä ja sijoittaa heidät oikeaan historialliseen kontekstiin. Kokelas esittelee lyhyesti kyseisten paavien vaikutusta ja perustelee, miksi valitsi juuri heidät. Tehtävässä voi tarkastella paavien vaikutusta joko kirkon sisällä opillisesta, liturgisesta tai kirkkopoliittisesta näkökulmasta tai laajemmin yhteiskunnallisesta tai kulttuurisesta näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas esittelee paavien vaikutusta syvällisesti eri näkökulmista. Kokelaan valitsemien paavien vertailu joko toisiinsa tai paaveihin yleisesti on ansio.

Osa II

7. Uskontojen moninaisuus ja yhtenäisyys (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen. Suorat viittaukset aineistoon eivät ole välttämättömiä korkeimpienkaan pisteiden saamiseksi.

7.1.

Vastauksessa arvioidaan sitä, kuinka monia ja miten olennaisia kristinuskon monimuotoisuuden syitä kokelas esittää ja miten hän erittelee yhtäältä kristinuskon jakautumiseen tähän asti johtaneita syitä ja toisaalta seikkoja, joiden vuoksi uusia kirkkoja syntyy jatkuvasti lisää.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas mainitsee vähintään kolme seuraavista näkökohdista:

- Kristinusko on ollut koko historiansa ajan monimuotoinen; varhainen monimuotoisuus näkyi esimerkiksi juutalaiskristittyjen ja hellenistikristittyjen näkemyseroissa.
- Varhaisista ajoista lähtien kristinusko on levinnyt erilaisiin kulttuurisiin ympäristöihin (Eurooppa, Afrikka, Lähi-itä, Intia), joissa kristillistä oppia on tulkittu eri tavoin.
- Kristinuskon jakautumiseen ovat vaikuttaneet paitsi uskonnolliset myös valtapoliittiset, kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset syyt (esim. lännen ja idän kirkon erkaantuminen ja virallinen ero 1054, reformaatio 1500-luvulla).
- Uudet kristilliset liikkeet ovat usein syntyneet halusta palata alkuperäiseen kristillisyyteen, jota on pidetty esikuvallisena (esim. monien 1500-luvun reformaattoreiden pyrkimykset ja protestanttisista kirkoista myöhemmin erkaantuneet liikkeet).
- Kristinuskon mukauttaminen erilaisiin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin olosuhteisiin on synnyttänyt ja synnyttää yhä uusia kristillisiä suuntauksia ja liikkeitä; viime aikoina tämä on ollut erityisen voimakasta Afrikassa ja Aasiassa. Uusia kristillisiä ja kristillisperäisiä liikkeitä syntyy myös vuorovaikutuksessa muiden uskonnollisten perinteiden kanssa.
- Usein uusia liikkeitä on syntynyt ja syntyy edelleen yksittäisten karismaattisten johtajien ympärille; näihin liikkeisiin liittyy tyypillisesti voimakkaita uskonnollisia kokemuksia ja karismaattisia piirteitä.
- Kristinuskon sanoma ei ole sidoksissa tiettyyn kulttuuriin tai kieleen (vrt. esim. arabian asema islamissa Koraanin kielenä), minkä vuoksi kristinuskosta on ollut mahdollista tehdä hyvin monenlaisia tulkintoja, jotka puolestaan synnyttävät uusia liikkeitä.
- Uskonnonvapaus ja monikulttuuriset yhteiskunnat ovat nykyään otollinen maaperä uusien liikkeiden syntymiselle.
- Monissa maissa kristinusko vetää puoleensa köyhiä ja yhteiskunnassa heikossa asemassa olevia (esim. Kiina, Intia).
- Vastauksessa voidaan hyödyntää aineistona olevaa karttaa ja todeta esimerkiksi se, että kristinuskolla on merkittävää kannatusta kaikissa maanosissa ja se on mukautunut keskenään hyvin erilaisiin kulttuureihin.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas erittelee monipuolisesti syitä kristinuskon monimuotoisuuteen ja mainitsee vähintään viisi edellä esitetyistä näkökohdista tai esittää muita vakuuttavia seikkoja. Kiitettävässä vastauksessa kristinuskon jakautumista moniin liikkeisiin tarkastellaan sekä historian että nykyisyyden näkökulmasta.

7.2.

Vastauksessa arvioidaan sitä, kuinka vakuuttavasti kokelas arvioi väitettä, jonka mukaan kristinusko on yhtenäisempi uskonto kuin hindulaisuus, ja miten hän perustelee arvionsa.

Hyvässä vastauksessa (7 p.) kokelas tuo esiin sekä kristinuskon että hindulaisuuden piirteitä ja mainitsee vähintään neljä esimerkiksi seuraavista näkökohdista:

- Käsitys hindulaisuudesta yhtenä uskontona on melko myöhäinen; hindulaisuus vakiintui uskontoon viittaavaksi käsitteeksi vasta 1800-luvulla.

- Hindulaisuuden rajoista on erilaisia käsityksiä: Intiassa esimerkiksi buddhalaisuus, jainalaisuus ja sikhiläisyys luetaan usein hindulaisuuden piiriin, vaikka niiden opeissa ja rituaaleissa on monia omaleimaisia piirteitä.
- Hindulaisuuden piirissä on monenlaisia, keskenään erilaisia jumalakäsityksiä (esim. monismi, monoteismi, monolatria, polyteismi, ateismi).
- Uskonnonharjoittamisen tavat ja paikat vaihtelevat hindulaisuuden parissa varsin paljon: edelleenkin esimerkiksi dalitit eivät pääse kaikkiin tempeleihin ja tiettyjä rituaaleja suorittavat vain ylempiin varnoihin kuuluvat hindut.
- Pohjois- ja Etelä-Intian välillä on selviä kulttuurisia eroja, jotka heijastuvat myös hindulaisuuden saamiin muotoihin.
- Hindulaisuudessa ei ole ylintä päättävää organisaatiota tai ylintä johtajaa (vrt. paavi, jonka johtama kirkko kattaa yli puolet kristityistä).
- Kuten aineistona olevasta tekstikatkelmasta käy ilmi, lähes kaikki kristilliset liikkeet tunnustavat ensimmäisten vuosisatojen kirkolliskokouksissa tehdyt päätökset, jotka näkyvät esimerkiksi apostolisessa uskontunnustuksessa.
- Aineistona olevassa tekstikatkelmassa viitataan siihen, että kristinuskoon tuo suhteellisen suurta yhtenäisyyttä se, että yli puolet kristityistä kuuluu katoliseen kirkkoon.
- Kristinuskon ilmenemismuodoissa on eroja, mutta esimerkiksi Raamatun lukeminen, rukoukset ja hengellisten laulujen laulaminen kuuluvat kristittyjen uskonnonharjoitukseen lähes kaikkialla.
- Vastauksessa voidaan hyödyntää aineistona olevaa karttaa ja kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, että hindulaisuus on enemmistön uskonto ainoastaan Intiassa ja Nepalissa, siis suhteellisen yhtenäisellä kulttuurialueella verrattuna kristinuskoon, joka on enemmistön uskonto hyvinkin erilaisilla maantieteellisillä ja kulttuurisilla alueilla.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas arvioi tehtävänannon sisältämää väitettä monipuolisesti ja käsittelee ainakin kuutta edellä mainituista näkökohdista tai muita oivaltavia seikkoja. Kiitettävässä vastauksessa pohditaan jollakin tavoin sekä väitettä tukevia että sen kanssa ristiriitaisia näkökohtia.

8. Pentti Linkolan kannanotot ja kristillinen etiikka (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen: kohdan 8.1. enimmäispistemäärä on 20 ja kohdan 8.2. on 10.

8.1.

Vastauksessa arvioidaan, miten vakuuttavasti ja millaisin perusteluin kokelas esittää oman kantansa Linkolan ajatteluun sekä miten hyvin hän tuntee kristillisen etiikan periaatteita ja arvioi niiden avulla Linkolan näkemyksiä.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas ottaa itse kantaa Pentti Linkolan ajatteluun ja tarkastelee vähintään kahta Linkolan esittämää ajatusta tai aineistosta nousevaa asiaa ainakin kah-

den kristinuskon eettisen periaatteen näkökulmasta (esim. rakkauden kaksoiskäsky, kultainen sääntö, 10 käskyä ja Jeesuksen opetukset). Mahdollisia tarkasteltavia teemoja ovat länsimainen elintaso ja elämäntapa, kulutustottumukset, luonnon- ja ympäristönsuojelu, suhtautuminen terrorismiin ja kirkon jäsenyys.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas ottaa perustellen kantaa Linkolan näkemyksiin sekä tarkastelee Linkolan ajattelua useamman kristinuskon eettisen periaatteen kannalta kokonaisvaltaisesti ja syvällisesti. Kokelas esittää kristillisiin periaatteisiin tukeutuvia perusteita sekä Linkolan näkemysten puolesta että niitä vastaan. Kiitettävässä vastauksessa ilmenee selkeä aineiston hyödyntäminen. Opiskelija voi silti käyttää myös aineiston ulkopuolisia tietoja Linkolan ajattelusta.

8.2.

Vastauksessa arvioidaan, miten monipuolisesti kokelas hahmottaa kristillisen käsityksen ihmisen ja luonnon suhteesta sekä miten hän tämän perusteella arvioi esitettyä väitettä.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas arvioi esitettyä väitettä puolesta tai vastaan vähintään yhdestä seuraavista näkökulmista:

- Kristillisen käsityksen mukaan ihminen on luomakunnan herra.
- Luomiskertomuksessa Jumala asetti ihmisen viljelemään ja varjelemaan maata.
- Uskonto ei useinkaan ole ainoa tai merkittävin syy ympäristöongelmiin.
- Kristinuskon periaatteilla oikeutettu kolonialismi on vaikuttanut luonnonvarojen riistämiseen eri puolilla maailmaa ja osaltaan aiheuttanut ympäristöongelmia.
- Kristinuskolle ominaiseksi piirteeksi mainittu kehityksen jarruttaminen on hidastanut ympäristön tuhoamista.
- Kristinuskossa korostetaan kohtuullisuutta hyveenä ja hengellisiä arvoja maallista hyvää enemmän.
- Asian käsittelyssä esimerkkeinä voidaan käyttää esimerkiksi Franciscus Assisilaisen opetuksia ja luostarielämän ihanteita.
- Ekoteologiassa on viime vuosikymmeninä tarkasteltu ja kehitetty kristilliseen perinteesseen pohjautuvaa ympäristönsuojelua.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas arvioi esitettyä väitettä puolesta ja vastaan useammasta edellä mainitusta näkökulmasta.

9. Juhlien kulttuuriset ja uskonnolliset kerrostumat (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen: kohdan 9.1. enimmäispistemäärä on 20 ja kohdan 9.2. on 10.

9.1.

Vastauksessa arvioidaan, kuinka monipuolisesti kokelas kuvaa joulun, pääsiäisen ja itsenäisyyspäivään liittyviä juhlatapoja nyky-Suomessa ja kuinka vakuuttavasti hän arvioi sitä, miten eri aikakausien uskonnolliset ja kulttuuriset piirteet näkyvät näiden juhlien vietossa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas kuvaa, miten joulua, pääsiäistä ja itsenäisyyspäivää tyyppillisesti vietetään nyky-Suomessa. Kokelas tunnistaa joulun ja pääsiäisen vietossa sekä kristillisiä tapoja (esimerkiksi osallistuminen joulukirkkoon tai pääsiäisyön messuun) että juhlien esikristillisiä ja maallistuneita piirteitä (esimerkiksi olkikoristeet jouluna, runsaiden joululahjojen ostaminen). Juhlien ajoitukseen suhtaudutaan arvioinnissa väljästi: kokelas voi tuoda esiin esimerkiksi suositut Kauneimmat joululaulut -yhteislaulutilaisuudet joulun alla tai pääsiäisnoidat virpomassa palmusunnuntaina ja muut noitaperinteet lankalauantaina.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas arvioi monipuolisesti niin esikristillisen ajan, kristillisen ajan kuin modernin kulutusyhteiskunnankin vaikutusta juhlaperinteeseen. Opiskelija voi vastauksessaan eritellä suomalaisessa kulttuurissa esiintyviä itäisestä ja läntisestä kristillisestä perinteestä tulevia tapoja ja käytänteitä sekä niiden sekoittumista. Kokelas tunnistaa kansallisuusaatteen ja kristinuskon yhtymäkohtia (esimerkiksi itsenäisyyspäivän juhla jumalanpalvelus, kynttilät sankarihaudoilla) suomalaisessa juhlaperinteessä. Kokelas hyödyntää historian tietämystään, mutta vastauksen fokus on nykyajassa.

9.2.

Vastauksessa arvioidaan sen monipuolisuutta ja perusteluiden uskottavuutta. Kokelas hyödyntää vastauksessa tietämystään suomalaisen uskonnollisuuden ja yhteiskunnan kehityslinjoista. Mahdollisia näkökohtia ovat esimerkiksi

- maallistuminen ja uskonnoton tapakulttuuri
- uushenkisyys
- yhteiskunnan moniarvoistuminen, elämäntapojen monimuotoisuus
- juhlakulttuurin yksilökeskeistyminen ja pirstaloituminen
- maahanmuutto, globalisaatio ja moniuskontoisuus
- kirkon ja valtiovallan suhde
- Suomen alueelliset erot.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas perustelee joko yhden kehityskulun huomioon ottaen syvällisesti tai kahta kehityskulkua tarkastellen pintapuolisemmin, millainen merkitys joululla, pääsiäisellä tai itsenäisyyspäivällä on suomalaisille 30 vuoden kuluttua.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas tarkastelee uskottavasti valitsemansa juhlan merkitystä kiinnittäen huomiota useisiin edellä mainittuihin näkökohtiin tai esittäen muita perusteltuja näkemyksiä. Vastauksen ansioksi katsotaan, mikäli kokelas soveltaa siinä laajasti tietämystään suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen kehityslinjoista.